THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

מעקענזי קינגס א טעות, וואָס האָט אים טייער געקאָסט

אין דער צייט וואָס מר. מעקענזי קינג איז געווען פּרעמיער, האָט ער, ווי אין עכטער ליבעראַל, זייער שטארק אָפּגעהיט די באַזונדערע רעכט פון די פּראָווינצן. ער האָט זיך באַמיט, אז די פעדעראַלע רעגירונג זאָל זיך וואָס ווייניקער אריינמישן אין די אינערלאַכע ענינים פון די פּראָווינצן און זאָל ניט באַרירן וועלכע ס'איז געזעצגעבונג. וואָס גייט אריין אין קאָמפּעטענץ פון די פּראָווינצן.

דאָס איז געווען גאַנץ פיין פון זיין זייט, און די פּראָווינצן האָבן דאָס זיכער אנערקענט. אָבער אין זיין אייפערזוכט צו אָפּהיטן דעם פּריוו־ציפּ פון זעלבסטשטענדיקייט פון די פּראָווינצן אין זייערע אייגענע ספערן איז דער געוועזענער פרעמיער שוין פאַרגאַנגען צו ווייט, — אין דאָס האָט צום סוף אין זייער א גרויסער מאָס גורם געווען דעם דורכפאַל פון זיין פּאַרטיי אין די וואַלן.

מר. קינג, ווי אַן עכטער ליבעראַל, איז בעצם געווען אַן אָנהייַנגער פון א סך סאָציאַלע רעפאָרמען. ער איז אין פּרינציפּ געווען פאַר פאַרשיי־דענע פאָרמען פון סאָציאַלער פאַרזיכערונג, — ווי עלטער פענסיע, אַר־בעטסלאָזיקייט פאַרזיכערונג, און א. ז. ער איז אָבער אויך געווען א שטאַרקער אָנהייַנגער פון דער קאָנסטיטוציע וואָס גיט באַשטימטע רעכט און לייגט אַרויס באַשטימטע פאַרפליכטונגען אויף די פּראָווינציעלע רעגי־רונגען, — אַן סאָציאַלע רעפאָרמען, לויט זיין מיינונג, גייען אריין אין אָט דער קאָטעגאָריע פון פּראָווינציעלע רעכט און פאַרפליכטונגען. אין ער האָט די דאָזיקע רעכטן, ווי געזאָגט, ניט געוואָלט באַרירן.

מר. קינגס רעגירונג האָט, צוליב דרינגלאַכע פּאָליטישע טעמים, יאָ דורכגעפירט דעם געזעץ וועגן עלטער פענסיע, זי האָט עס אָבער געמאַן אַזוי, אז יעדע פּראָווינץ באַזונדער זאָל דאַרפן טראָגן האַלב פון דער לאַסט, און זאָל פאַר זיך אליין קאָנען דעם געזעץ גוטהייסן אָדער דורכ־וואַרפן.

מען קאָן ניט זאָגן, אז די פּראָווינצן זאָלן האָבן געווען באַזונדערס דאַנקבאַר צו מר. קינג פאַר דעם אופן, ווי ער האָט דאָ אָפּגעהיט זייער רעכט. פאַר זיי, מיט זייערע באַשריינקטע קוואַלן פון הכנסה, איז האַלב פון דער לאַסט פון דער עלטער פענסיע אויך געווען גאַנץ שווער צו געמען אויף זיך. זיי וואָלטן דערפאַר קיין פּראַביל ניט געהאַט אויף מר. קינג, ווען ער טרעט איבער זייערע קאָנסטיטוציאָנעלע רעכט און מאַכט די על־טער פענסיע פאַר א ריין פעדעראַלן ענין.

עס זיינען פאַראַן ווייטער פאַלן פון ענלאַכע רעפאָרמען, וואָס זיי־נען פאַרשלאָגן געוואָרן, און וועלכע מר. קינג האָט צוריקגעוויזן אויפ'ן סמך פון די זעלבע קאָנסטיטוציאָנעלע פּרינציפּן. אַזוי איז געווען מר. היפּס פאַרשלאָג פון אַרבעטסלאָזיקייט פאַרזיכערונג, וועלכער איז אין פּרינציפּ גוטגעהייסן געוואָרן פון מר. קינג און פון זיין פאַרלאַמענטאַרישער מערהייט, אָבער וועלכער איז אויסגעגלייטן געוואָרן "אין דער לאַנגער באַנק" צוליב "קאָנסטיטוציאָנעלע" מניעות.

אָבער דעם שווערסטן פעלער האָט מר. קינג געמאַכט אין דער פּראָ־גע פון אַרבעטסלאָזיקייט. עס זעט אויס, ווי ער וואָלט פּשוט ניט באַגריפן די גאַנצע ערנסטקייט פון דער לאַגע און וואָס פאַר א וואַפן דאָס קאָן געבן אין די הענט פון זיינע קעגנער. אויך אין דער פּראָגע איז ער תמיד באַ־שטאַנען אויף דעם, אז אַרבעטסלאָזיקייט איז א לאָקאַלער ענין, פאַר די מוניציפּאַליטעטן און פאַר די פּראָווינציעלע רעגירונגען צו זיי־רן. די גע־שריי פון די לעצטע זיינען געפאַלן אויף טויבע אויערן אין אָטאַוואַ, וועלכע האָט זיי כסדר געגעבן דעם זעלבן ענטפער: "טראָגט די לאַסט, — דאָס איז אייער "פּריווילעגיע!" נאַטירלעך, זיינען זיי גאָר ניט געווען באַגייסטערט פאַר דער דאָזיקער "פּריווילעגיע".

די לאַגע איז פאַרבליבן די זעלבע אפילו דעם לעצטן ווינטער און צום אָנהויב פון דעם זומער, ווען די אַרבעטסלאָזיקייט האָט אָנגענומען א דראַמאַטישן כאַראַקטער און איז געוואָרן באַמת א נאַציאָנאַלע דרינגלאַכ־קייט. און בעת די מוניציפּאַליטעטן און די פּראָווינציעלע רעגירונגען האָבן געזיפצט אונטער דער לאַסט וואָס איז געפאַלן אויף זיי מיט דער גאַנצער שווערקייט, און בעת אומעטום האָבן זיך געוואָלגערט מחנות אַרבעטסלאָ־זע, האָט נאָך מר. קינג, אין אָנהויב פון זיין קאַמפּיין, געפּרוּווט אָננעמען אַן אָפּטימיסטישן טאָן, ריידנדיק וועגן פּראָספּעריטעט אין לאַנד, דערווייל־ ווענדיק דאָס מיט ציפערן, וואָס האָבן געזאָגט פאַרלאָרן די אמת'ע פאַקטן.

ערשט אינ'ם פאַרלויף פונ'ם קאַמפּיין האָט מר. קינג אָפּנס דער־פילט, אז די לאַגע איז א סך ערנסטער, ווי ער האָט זיך פאָרגעשטעלט. ארומפאַרנדיק איבער'ן לאַנד האָט ער זיך איבערצייגט, אז מיט אָפּטימיס־טישע ציפערן קאָן מען ניט אָפּשטרייטן דעם פאַקט פון דער אַרבעטסלאָ־זיקייט. ער האָט דאַן געמאַכט זיין באַוואוסטן אָנבאָם פון "א דאָלאַר פאַר יעדן דאָלאַר", — דאָס הייסט, אז די פעדעראַלע רעגירונג וועט געבן צו־שטייער א דאָלאַר פאַר יעדן דאָלאַר וואָס לאָקאַלע רעגירונגען וועלן אויס־גיבן פאַר געזעלשאַפטלאַכע אַרבעטן, מיט'ן צווייק צו פאַרלייכטערן די אַר־בעטסלאָזיקייט.

דער אָנבאָם איז שוין אָבער געקומען צו שפּעט. ביז דאַן איז שוין דער גאַנצער ווינט אַרויסגעכאַפּט געוואָרן דורך די קאָנסערוואַטיוון פון די ליבעראַלע זעגלען. מר. בענעט האָט פריער באַגריפן די ערנסטקייט פון דער לאַגע, און האָט פאַרשטאַנען ווי איינצושפּאַנען זי אין זיין וואָגן. ער האָט אויך פאַרשטאַנען אַרויפצולייגן די גאַנצע אחריות פאַר דער אַרבעטסלאָזי־קייט אויף די בריטישע פּליצעס פון דער פעדעראַלער רעגירונג, וואָס איז געווען זייער צום האַרצן די ווייליער.

און אַזוי האָט עס פּאַסירט, אז מר. קינג האָט פאַראַרן די וואַלן, און מר. בענעט האָט געקראָגן דעם צוטרוי פון די ווייליער און איז באַפעל־מעכטיקט געוואָרן צו לייזן די אַרבעטסלאָזיקייט פראַגע, ווי ער האָט צו־געזאָגט.

מיר גלויבן ניט, אז מר. בענעט קאָן די אַרבעטסלאָזיקייט פראַגע לייזן. דאָס איז ניט פאַר די כחות פון וועלכן ס'איז שטאַטסמאַן און פאַר וועלכער ס'איז רעגירונג. מיר גלויבן באַזונדערס ניט, אז העכערע טאַרי־פון, וועלכע מר. בענעט פלאַנעווט, זאָלן אויף וועלכן ס'איז אינ'ם פאַרלייכ־טערן די לאַגע.

אָבער מר. בענעטס פאַרדינסט ליגט אין דעם, וואָס ער האָט אַנער־קענט די אַרבעטסלאָזיקייט פאַר א נאַציאָנאַלער דרינגלאַכקייט און האָט אַרויפגעלייגט די אחריות פאַר איר אויף די פּליצעס פון דער פעדעראַלער רעגירונג.

אויב די פעדעראַלע רעגירונג קאָן זיך אויך ניט ספּראָוועווען מיט דעם גאַנצן פאַרנעם פונ'ם גראַנדיעזן פּראָבלעם, קאָן זי אָבער בעסער העלפן פאַרלייכטערן די לאַגע, ווי די לאָקאַלע רעגירונגען מיט זייערע באַ־שריינקטע מיטלען. דער פּלאַן פון דער רעגירונג צו אַסיגנירן צוזאַנציק מי־ליאָן דאָלאַר פאַר געזעלשאַפטלאַכע אַרבעטן און חיקן צו פאַרלייכטערן די אַרבעטסלאָזיקייט לאַגע, וועט זיכער די לאַגע פיל פאַרבעסערן.

אויב מיר קאָנען פון מר. בענעטס רעגירונג דערוואַרטן וויניקער סאָציאַלע רעפאָרמען, ווי פון מר. קינגס, איז כאָטש גוט, וואָס די איצטיקע רעגירונג האָט אַנערקענט די אַרבעטסלאָזיקייט ווי א נאַציאָנאַלע, און ניט ווי א לאָקאַלע פראַגע. דער פּרעצעדענט וואָס איז דערמיט געוואָרן וועט אַוועקשטעלן די פראַגע אויף איר ריכטיקן אָרט.

מר. קינג דאַרף איצט איינזעען זיי פעלער, וואָס האָט אים אַזוי טייער געקאָסט.

ווי האַלט מען זיך מיט געסט

פון י. אייגער (ירושלים)

די דאָזיקע פראַגע אין אַרץ־ישראל קלינגט אפילו מאָדנע: דאָס לאַנד און די מענשן זיינען אַזוי געוואוינט צו געסט; א קוילאַכיק יאָר האָט דאָס לאַנד טורים־טען, יעדן טאָג — א פּנים חדשות. אַט איינצלנע, אַט גרופּעס, אַט גאַנצע שיפן, און די ווען רוען ניט ביי־טאָג און ביי־נאַכט. פון הונדערטער אַוטאָמאָביל, וועלכע לויפן אויף און אָפּ, פיל אויס דעם באָדן, מיט געסט פון פאַרשיידענע רעדער, נאַציעס און גלויבנס, און בפרט אידישע געסט, וועלכע יאָגן זיך דוקא ניט אין קוקן אויס דאָס לאַנד לאַנגזאַם, באַ־טראַכט און מיט כונה, ווייל זיי, מערסטנ־טייל, פאָרן מיט זעען עגיפּטן, פאַלעסטי־נע און גריכנלאַנד בנשימה אחת, ווי אַלע אַנדערע טורים־טן; נאָר זיי פאָרן אויף אַן ערנסטן באַזוך קיין אַרץ־ישראל, דאָרט אַביסל לעבן, אַביסל אַטעמען מיט דער אַרץ־ישראל לופטן; זיי קוקן זיך איין, שע־פּען, זאַפּאַיען אין זיך. דאָס איז ניט בלויז פאַרגעניגן, דאָס איז א קאָמפּלי־צירטער פאַרגעניגן, געמישט מיט גע־דאַנק און פאַרשווינדענע געפילן. יאָ, דער ישוב איז שוין געווען גוט געוואוינט צו אַזעלכע געסט; צום פּראָצעס פון דיינקען און פיקן, וואָס קומט ביי זיי פאַר, און ער האָט געדולדיק און זיכער געוואַרט ער זאָל זיך זעלבסט און נאַטירלאַך פאַר־ענדיק, ווייל דער דעוולטאַט איז איטער געווען עגטוואוים, אויפלעבונג, ליבע, שטאַרקערטיק אויגן און א באַנייטער און שטאַרקער קשר צווישן נאַסט און אַרץ־ישראל.

אַזוי איז געווען, ווען אַלץ איז געגאַנגען נאָרמאַל, ווען אַרץ־ישראל איז געווען דאָס לאַנד פון די ציוניסטן און די אידישע געסט פלעגן קומען יעדן "הכצעקתח" — צו איז טאַקע אַזוי ווי די ציוניסטן באַ־הויפּטן, צו איז אין אַרץ־ישראל טאַקע אַזוי שוין אין גוט; צו איז טאַקע פאַראַן א התחלה פון א נאַציאָנאַלער היים מיט אַן אויפגעלעבטער אידישער שפּראַך, מיט אידישע קאָלאָניעס און אידישע ערדאַר־בעטער, באַאַרבעטע פעלדער, גרינע וועלד־דער, שטעט און פאַבריקן. אָבער איצט האָט זיך אין דער היינזיכט פיל פאַרענ־דערט: די געשעפטן גייען ניט נאָרמאַל, און אַרץ־ישראל איז מער ניט דאָס לאַנד פון די ציוניסטן. אַרץ־ישראל איז געוואָרן דאָס לאַנד פונ'ם כלל ישראל, צו אַן אַל־געמיין אידישן גרויסן אינטערעס; צו וועלכן עס איז צוגעשמידט דער וויל און אַרבע פונ'ם נאַנצן אידישן פאָלק אַן אויסנאַם. עס האַנדלט זיך שוין ניט מער וועגן דעם אויב די ציוניסטן באַגליקן אין זייער אַרבעט צו ניין. אויב זיי באַגליקן ניט גענוג דאַרף מען זעען, זיי זאָלן באַ־גליקן, ווייל אַרץ־ישראל איז געוואָרן די אָנגעוויזאַקסטע פראַגע פון דעם אידישן פאָלק, פון זיין כבוד און ווערדע. אידע־דאָס האָט דאָס אָרגומענט א שטאַרקע פּאַ־זיציע און ווען אידן פאַרלירן אויף דעם דאָזיקן פראָנט ניט זיך דאָס אָפּ אין אַלע לענדער פון דער אידישער דיאַספּאָרע.

ווען דעם אַלעמען האָט זיך נעטראַכט, בעת הוד זיינען געווען צוזאַמען מיט א גרופּע אידישע לערער פון רומעניע, וועל־כע זיינען געקומען באַזוכן דאָס לאַנד, דער ישוב האָט זיי בריידעראַלך־האַרציק אויפגענומען. ספּעציעלע קבלת פּנים האָ־בען פאַר זיי איינגעאָרדענט די הויפּט ביורא'ן פון קרן קימת און קרן היסוד. יאָ, בריידעראַלאַך, טאַקע גאָר אינטים, און שוין מער ניט געקוקט אין די אויגן צו עס גע־פעלט צו ניין. אומגעקערט, גיכער האָט מען געקאָנט ביי זיי באַמערקן, אַז זיי זוכן צו געפינען חן אינ'ם ישוב'ס אויגן, שפּירנדיק אויף זיך א גרויסן חוב, פאַר־שטיין זיך, ניט אַן אינדיווידועלן חוב אַלס לערער, זייער חוב, מענלאַך. האָבן זיי פאַלשטענדיק דערפילט, נאָר אַלס א טייל פונ'ם גלות־אידנטום, וועלכער האָט זיין חוב צו אַרץ־ישראל וויים, ווייס ניט דערפילט.

פאַראיבער דער פריילינג, מ'הערט שוין מער ניט זיינען, שפּילן און טאַנצן; די אַרבעט־צייט איז אין רעכטן ברען. די געוויכטער זיינען ערנסט, פאַרטראַכט און צוזאַמען מיט דעם ענטשלאָסן. אַט וואָס די געסט קאָנען איצט געפונען ביים ישוב, און דאָס, וועלכס פאַרשטענדלאַך, רופט אַרויס ביי זיי אַן ענטשפּרעכנדע שטי־מונג. אַט זיינען די יונגע לערערנס פון בע־סאַראַביע, קוקן מיט ברייט אָפענע, נאַ־איוועע אויגן און הערן זיך איין מיט זייר־ער גאַנצן וועזן אין דעם, וואָס מען דער־ציילט זיי, וועגן דעם, וואָס מ'באַדאַרף איצט טאָן.

און עס דוכט זיך, אז דיי געסט כאַפּן אונטער די פראַגע: "יאָ, וואָס דאַרף מען איצט טאָן?" דאָס איז טאַקע די פראַגע, וואָס האָט אויעקגערויבט זייער רו, וואָס פּייניקט זיי פאַר דער לעצטער צייט: וואָס דאַרף מען איצט טאָן?

און זיי הערן זיך איין אין דעם ענט־פער: מ'דאַרף בויען, אַרבעטן, שאַפן און מען דאַרף דערוואַרבן. וואָס מער באַדן, מען דאַרף פאַרשטאַרקן דאָס, וואָס מען האָט שוין געשאַפן אויף אַלע געביטן און מען דאַרף בויען נייעס. דאָס איז דער איינצלנע, ניט א טייל, נאָר דאָס גאַנצע קען, אז דאָס איז א הינטער־טיר; ניין, דאָס איז א ברייטער טראַקט, וועלכער וועט אויף ברייטן צו כבוד אין מאַכט. צו די לעצטע צוויי קאָן מען ניט קוטשן דורך שיינע פראַזן און אפילו ניט דורך זייער לויגער פּאָליטיק, נאָר דורך גע־שאַפענע, ממשות'דיקע, ווערטזאַכן. ניט איינצלנעפ ניט א טייל, נאָר דאָס גאַנצע פאָלק, אַלע זיינע שיכטן דאַרפן זיך ענער־גיש נעמען צום בנין. די געסט פאַרשטיי־ען, — מ'זעט דאָס אין זייערע ערנסטע געוויכטער. דער וועג איז ניט קיין לייכ־טער, אָבער קיין צוריק איז נישטאָ.

אַט אַזוי האַלט מען זיך איצט מיט געסט אין אַרץ־ישראל: ניט מען זוכן זיי צו געפעלן, נאָר פאַרקערט, זיי זוכן ווי זיך צו אַנטשולדיקן . . .

די קאָנסטיטוציאָנעלע הכנסות פון דער ארץ-ישראל'דיקער רעגירונג פון דער אידישער באַפעלקערונג

פון ה. פּרומקין

(ספּעציעל פאַר "דאָס אידישע וואָרט")

ס'איז דערשינען דער יערלאַכער באַ־ריכט פאַר 1929 פון דער ענגלישער רע־גירונג צום פעלקער בונד איבער דער לאַ־גע אין אַרץ־ישראל און אין עבר־הירדן. דער באַריכט איז אַן אינטערעסאַנטער און באַלערזאַמער דאָקומענט, טראָץ די אַלע חסרונות וואָס ער ענטהאַלט. וויפיל די אַרץ־ישראל'דיקע רעגירונג זאָל זיך ניט סטאַרען צו פאַרדעקן די גרויסקייט פון דעם אידישן אויפשטאַנד אין אַרץ־ישראל, צו אַרויסשטעלן בולט "פּאַלעסטינע" און פאַרשליינגען "אַרץ־ישראל", געלינגט עס איר זייער ווייניק, ווען זי מוז איבערגעבן די מישות'דיקע פאַקטן פונ'ם לאַנד.

צי מען וויל, צי מען וויל ניט, מ'קאָן ניט אוועקנייען פון דעם קלאָרן אמת, יע־דער פאַקט צייגט אויף דער גרויסער קולטורעלער און ווירטשאַפטן וואָס די אידישע קאָלאָניזאַציע טראָגט אַריין אין אַלע צווייגן פון לעבן.

לאָמיר אַריינקוקן אין די פּרטים פון די הכנסות און הוצאות פון דער אַרץ־ישראל'דיקער רעגירונג אין 1929, ווי זיי זיינען געגעבן געוואָרן אין דעם באַריכט. די הכנסות זיינען געווען 2,269,572 אַרץ ישראל'דיקע פונטן. אחוץ די הכנסות פון דער אויזנבאַן, וועלכע וועלן אָננעגעבן אין א באַזונדער באַריכט, און אחוץ דער שטיצע פון דער ענגלישער רעגירונג פון 24,523 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן. אויף אויסצוהאַלטן די גרעניץ וואַך, וועלכע באַרויט הויפּטזעכלאַך דעם עבר־הירדן.

אין 1928 האָבן די הכנסות באַטראָפן בלויז 2,113,370 פונטן. ד. ה. אין 1929 האָבן די הכנסות פאַרגרעסערט זיך אויף 156,484 פונט.

מ'דאַרף וויסן אז אין דעם יאָר זיי־נען ניט צוגעקומען קיינע נייע שטייערן, וועלכע האָבן געקאָנט פאַרגרעסערן די הכנסות פון דער רעגירונג.

די פאַרגרעסערונג פון די הכנסות אין דעם יאָר'ן ווי אויך די פריערדיקע יאָרן איז נאָר א דאַנק דער אידישער אימי־גראַציע און קאָלאָניזאַציע, וועלכע טראָגט ביי צו דער אַנטוויקלונג פון דעם גאַנצן לאַנד.

דער שטענדיקער וואַקסן פון די הכ־נסות פון דער רעגירונג איז ניט א צו־פעליקע דערשיינונג, דאָס איז באַשטענ־דיקער פּראָצעס, וועלכער קומט פאַר די אַלע יאָרן זייט דעם מאַנדאַט און דער אידישער עליה. אין די יאָרן 3-1922 פלע־נען די הכנסות באַטרעפן בלויז 344,- 1,418 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן. ד. ה. אין די לעצטע זיבן יאָר האָבן די הכ־נסות זיך פאַרגרעסערט אויף 851,228 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן — און זעבציק פּראָצענט.

מ'קאָן זעען קלאָר פון וואַנען עס שטאַ־מען די פאַרגרעסערטע הכנסות; נייע אַריינגעקומענע 100,000 אידן וועלכע באַזיצן א העכערע קולטור און א העכערן לעבנס שטייגער, מאָדערנע אַריקולטור רעלע און אינדוסטריעלע אונטערנעמונ־גען, וועלכע האָבן געצאָלט שווערע שטיי־ערן און אין אַלגעמיין דערהויבן די ווירטשאַפט אין לאַנד.

דער באַריכט ברייגנט נאָך אַן אינטע־רעסאַנטן פאַקט: טראָץ דעם וואָס די רע־גירונג האָט זיך צוגעאיילט אָפּצאָלן פאַר־שיידענע חובות און האָט אַסיגנירט אויף דעם א קאָלאָסאַלע סומע פון 2,896,965 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן (אויף אָפּצאָלן דעם גאַנצן אָנאַסאַנישן חוב פון פאַר־שיידענע אייזנבאַן געביידעס און וואַנאַ־נעס, וואָס די אַרץ־ישראל'דיקע רעגירונג האָט איבערגענומען פון די מיליטער באַ־הערדן) איז דער באַלאַנס צום סוף פון 1929 פאַרענדיקט געוואָרן מיט אַן אי־בערפלוס פון 773,069 א"י פונטן. צום סוף פון 1928 איז דער איבערפלוס גע־ווען 589,530, א"י פונטן און אין 1929 איז צוגעקומען נאָך א באַדייטנדע סומע פון 183,539 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן, אַן איבערפלוס פון די הכנסות איבער די הוצאות.

א גאַנץ אַנדער בילד שטעלט מיט זיך פאַר דער עבר הירדן, וואו די פינאַנסן זיינען אין בעסערע באַדינגונגען. אויף זיי האָט מען ניט אַרויסגעלייגט קיינע חובות אָפּצאָלונגען פון מיליאָנען פונטן. די ענג־לישע רעגירונג האָט אין 1929 אַסיגנירט פאַר'ן עבר הירדן 70,000 אַרץ־ישראל'די־קע פונטן (קעגן 24,000 פאַר אַרץ־יש־ראל) אויף אויפהאַלטן די גרעניץ מיליי־טער. און דאָך איז דער באַלאַנס פון עבר הירדן פאַרענדיקט צום סוף 1929 מיט אַן איבערפלוס פון בלויז 17,667 א"י פונטן!

נאָך עטלאַכע אינטערעסאַנטע צער־פערן. די אַרץ־ישראל רעגירונג גיט אַן די באַפעלקערונג פון אַרץ־ישראל מיט 920,000 פּערזאָן און פון עבר הירדן מיט 300,000 פּערזאָן. אויב מיר זאָלן פאַר־טיילן די הכנסות פון 1929 (אַן די אויי־זענבאַן הכנסות) אויף דער צאָל פון דער באַפעלקערונג, קומט אויס אין אַרץ־יש־ראל 2.46 פּער פּערזאָן און אין עבר הירדן בלויז 0.86 פּערזאָן — 1/3 אומ־געפער. וואָס איז דען די אורזאַכע פון דעם אונטערשייד? דער עכטער איז א פּשוט'ער: דער איד וועלכער באַשעפ־טיקט זיך מיט מאָדערנער אינדוסטריע און אַגריקולטור, וועלכער פירט אריין אין לאַנד א סך סחורה, און וועלכער גיט אויס 3-4 מאָל מער ווי דער אַראַבער אויפ'ן לעבנס באַדאַרף, צאָלט דער רעגי־רונג שווערע שטייערן. לויט'ן מעמאָראַנ־דום וואָס ה' הויפּין האָט איבערגעגעבן צו דער אויספאָרשונגס קאָמיסיע, האָבן די אידן געצאָלט אין 1928 7.24 פּער פּערזאָן אַריינגערעכנט די אייזנבאַן און פּאָסט און 4.55 פונט פּער פּערזאָן אויי־סער אייזנבאַן און פּאָסט. די אַראַבישע ווירטשאַפט האָט זיך אויך אַנטוויקלט זינט דער מלחמה, די פּראָדוקציע און די איינקויפס קראַפט האָבן זיך פאַרגרעסערט אַזוי אַז די שטייערן וואָס דער יערלאַכער באַ־ריכט פאַר 1929 פון דער ענגלישער רע־גירונג צום פעלקער בונד איבער דער לאַ־גע אין אַרץ־ישראל און אין עבר־הירדן, דער באַריכט אין אַן אינטערעסאַנטער און באַלערזאַמער דאָקומענט, טראָץ די אַלע חסרונות וואָס ער ענטהאַלט. וויפיל די אַרץ־ישראל'דיקע רעגירונג זאָל זיך ניט סטאַרען צו פאַרדעקן די גרויסקייט פון דעם אידישן אויפשטאַנד אין אַרץ־ישראל, צו אַרויסשטעלן בולט "פּאַלעסטינע" און פאַרשליינגען "אַרץ־ישראל", געלינגט עס איר זייער ווייניק, ווען זי מוז איבערגעבן די מישות'דיקע פאַקטן פונ'ם לאַנד.

צי מען וויל, צי מען וויל ניט, מ'קאָן ניט אוועקנייען פון דעם קלאָרן אמת, יע־דער פאַקט צייגט אויף דער גרויסער קולטורעלער און ווירטשאַפטן וואָס די אידישע קאָלאָניזאַציע טראָגט אַריין אין אַלע צווייגן פון לעבן.

לאָמיר אַריינקוקן אין די פּרטים פון די הכנסות און הוצאות פון דער אַרץ־ישראל'דיקער רעגירונג אין 1929, ווי זיי זיינען געגעבן געוואָרן אין דעם באַריכט. די הכנסות זיינען געווען 2,269,572 אַרץ ישראל'דיקע פונטן. אחוץ די הכנסות פון דער אויזנבאַן, וועלכע וועלן אָננעגעבן אין א באַזונדער באַריכט, און אחוץ דער שטיצע פון דער ענגלישער רעגירונג פון 24,523 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן. אויף אויסצוהאַלטן די גרעניץ וואַך, וועלכע באַרויט הויפּטזעכלאַך דעם עבר־הירדן.

אין 1928 האָבן די הכנסות באַטראָפן בלויז 2,113,370 פונטן. ד. ה. אין 1929 האָבן די הכנסות פאַרגרעסערט זיך אויף 156,484 פונט.

מ'דאַרף וויסן אז אין דעם יאָר זיי־נען ניט צוגעקומען קיינע נייע שטייערן, וועלכע האָבן געקאָנט פאַרגרעסערן די הכנסות פון דער רעגירונג.

די פאַרגרעסערונג פון די הכנסות אין דעם יאָר'ן ווי אויך די פריערדיקע יאָרן איז נאָר א דאַנק דער אידישער אימי־גראַציע און קאָלאָניזאַציע, וועלכע טראָגט ביי צו דער אַנטוויקלונג פון דעם גאַנצן לאַנד.

דער שטענדיקער וואַקסן פון די הכ־נסות פון דער רעגירונג איז ניט א צו־פעליקע דערשיינונג, דאָס איז באַשטענ־דיקער פּראָצעס, וועלכער קומט פאַר די אַלע יאָרן זייט דעם מאַנדאַט און דער אידישער עליה. אין די יאָרן 3-1922 פלע־נען די הכנסות באַטרעפן בלויז 344,- 1,418 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן. ד. ה. אין די לעצטע זיבן יאָר האָבן די הכ־נסות זיך פאַרגרעסערט אויף 851,228 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן — און זעבציק פּראָצענט.

מ'קאָן זעען קלאָר פון וואַנען עס שטאַ־מען די פאַרגרעסערטע הכנסות; נייע אַריינגעקומענע 100,000 אידן וועלכע באַזיצן א העכערע קולטור און א העכערן לעבנס שטייגער, מאָדערנע אַגריקולטור רעלע און אינדוסטריעלע אונטערנעמונ־גען, וועלכע האָבן געצאָלט שווערע שטיי־ערן און אין אַלגעמיין דערהויבן די ווירטשאַפט אין לאַנד.

דער באַריכט ברייגנט נאָך אַן אינטע־רעסאַנטן פאַקט: טראָץ דעם וואָס די רע־גירונג האָט זיך צוגעאיילט אָפּצאָלן פאַר־שיידענע חובות און האָט אַסיגנירט אויף דעם א קאָלאָסאַלע סומע פון 2,896,965 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן (אויף אָפּצאָלן דעם גאַנצן אָנאַסאַנישן חוב פון פאַר־שיידענע אייזנבאַן געביידעס און וואַנאַ־נעס, וואָס די אַרץ־ישראל'דיקע רעגירונג האָט איבערגענומען פון די מיליטער באַ־הערדן) איז דער באַלאַנס צום סוף פון 1929 פאַרענדיקט געוואָרן מיט אַן אי־בערפלוס פון 773,069 א"י פונטן. צום סוף פון 1928 איז דער איבערפלוס גע־ווען 589,530, א"י פונטן און אין 1929 איז צוגעקומען נאָך א באַדייטנדע סומע פון 183,539 אַרץ־ישראל'דיקע פונטן, אַן איבערפלוס פון די הכנסות איבער די הוצאות.

א גאַנץ אַנדער בילד שטעלט מיט זיך פאַר דער עבר הירדן, וואו די פינאַנסן זיינען אין בעסערע באַדינגונגען. אויף זיי האָט מען ניט אַרויסגעלייגט קיינע חובות אָפּצאָלונגען פון מיליאָנען פונטן. די ענג־לישע רעגירונג האָט אין 1929 אַסיגנירט פאַר'ן עבר הירדן 70,000 אַרץ־ישראל'די־קע פונטן (קעגן 24,000 פאַר אַרץ־יש־ראל) אויף אויפהאַלטן די גרעניץ מיליי־טער. און דאָך איז דער באַלאַנס פון עבר הירדן פאַרענדיקט צום סוף 1929 מיט אַן איבערפלוס פון בלויז 17,667 א"י פונטן.

נאָך עטלאַכע אינטערעסאַנטע צער־פערן. די אַרץ־ישראל רעגירונג גיט אַן די באַפעלקערונג פון אַרץ־ישראל מיט 920,000 פּערזאָן און פון עבר הירדן מיט 300,000 פּערזאָן. אויב מיר זאָלן פאַר־טיילן די הכנסות פון 1929 (אַן די אויי־זענבאַן הכנסות) אויף דער צאָל פון דער באַפעלקערונג, קומט אויס אין אַרץ־יש־ראל 2.46 פּער פּערזאָן און אין עבר הירדן בלויז 0.86 פּערזאָן — 1/3 אומ־געפער. וואָס איז דען די אורזאַכע פון דעם אונטערשייד? דער עכטער איז א פּשוט'ער: דער איד וועלכער באַשעפ־טיקט זיך מיט מאָדערנער אינדוסטריע און אַגריקולטור, וועלכער פירט אריין אין לאַנד א סך סחורה, און וועלכער גיט אויס 3-4 מאָל מער ווי דער אַראַבער אויפ'ן לעבנס באַדאַרף, צאָלט דער רעגי־רונג שווערע שטייערן. לויט'ן מעמאָראַנ־דום וואָס ה' הויפּין האָט איבערגעגעבן צו דער אויספאָרשונגס קאָמיסיע, האָבן די אידן געצאָלט אין 1928 7.24 פּער פּערזאָן אַריינגערעכנט די אייזנבאַן און פּאָסט און 4.55 פונט פּער פּערזאָן אויי־סער אייזנבאַן און פּאָסט. די אַראַבישע ווירטשאַפט האָט זיך אויך אַנטוויקלט זינט דער מלחמה, די פּראָדוקציע און די איינקויפס קראַפט האָבן זיך פאַרגרעסערט

7) אין די אַלגעמיינע הוצאות גייט ניט אַריין, די סומע פון 75.619 אַרץ־ישראל פונט דער אַנולירטער חוב פון דער תל־אַביב'ער שטאָט פאַרוואַלטונג, וועגן וועלכן די אַראַבישע עקזעקוטיווע האָט געמאַכט אַזאַ טומל, אַנציינדיק אויף דעם ווי אויף א ספּעציעלער שטיצע מצד דער רעגירונג צו די אידן, אָבער אפילו די שאַ־קאָמיסיע, אויף וועלכער מען קאָן ניט זאָגן, אַז זי איז זייער פריינטלאַך צו אונז האָט אויך געמוזט צוגעבן, אַז די דאָזיקע טענה פון די אַראַ־בער האָט קיין גרונט ניט.

אָט אַזוי פילט אויס די רעגירונג איר חוב צום אידישן ישוב, פון איין זייט נעמט זי, פון דעם ישוב מיליאָנען יערן יאָר, און פון דער אַנדערער זייט ניט זי אים צוריק ממש גאַרנישט, וואָס מען קאָן בשום אופן ניט פאַרגלייכן מיט דעם וואָס דער ישוב גיט.

און איצט, נאָכדעם וואָס אפילו די פאַקטן, וועלכע ווערן אָנגענומען אין די באַריכטן פון דער רעגירונג, קאָן מען זע־ען אויף וויפיל די רעכט פון דעם אידישן ישוב ווערן אויף א אומגערעכטן אופן פאַרלעצט, ווערן מיר אַוועקגעשטעט ווי באַשולדיקטע, וועלכע מוזן באַווייזן אַז אונזער אַרבעט שאַדט קיינעם ניט, אַז מיר מאַכן ניט אָרעם דעם אַראַבישן ישוב. אין דער אידישער געשיכטע זיינען געווען אַזוינע פאַלן, שוין ניט איין מאָל האָט מען געזוכט צו פאַרדעקן די שווערע עוולות וועלכע ווערן באַגאַנגען קעגן אונז, דורך פאַלשע באַשולדיקונגען אין פאַר־דרייט פאַקטן.

מיר מוזן איצט אָנפאַנגען א פעסטע מלחמה קעגן די אַלע פיינטלאַכע טאַטן, מיט מוזן פאַרברייטנגען פאַר דער גאַנצער וועלט דיי אַלע פּשוט'ע פאַקטן פון אונ־זער לעבן און אַרבעט אין לאַנד, וועלכע מוזן צייגן יערן איינעם, וועלכער וויל זיך צוהערן צום אמת, ווי גרויס איז דער ברכה וועלכע מיר ברייגנען אַרץ־לאַנד, און וויפיל זיינען די שווערקייטן וועלכע מע לייגט אונז אויפ'ן וועג.

("איטא")

די נייע 1931
מאַרקאָני ראַדיאָ
איז געבויט און אויסגעפּרובירט פון עקספּערטן מאַרקאָני אינזשינערן און טראָגט דעם שטעמפּל פון גוטהייסונג פון אָנפירנדיקע קאַנאַדער אוטאָריטעטן, סיי פאַר פינקטלאַכקייט פון קאָבינעט דיזיין און סיי פאַר דער ראַליאַבלסטישער שיינקייט פון טאָן.